

Fugle på Nyord Enge 2008 - 2020

Klyde med unger på Nyord Enge 2019

**Vordingborg kommune
Afdeling for Byg, Land og Miljø
Østergårdsstræde 1A
4772 Langebæk**

**Konsulent:
Niels Peter Andreasen
Ulvshalevej 333 A
4780 Stege
Tlf. 55 81 85 18
E-mail: npa.ulvshale@mail.tele.dk**

Indledning.

Denne rapport over yngleforekomsten af strandensfugle på Nyord Enge 2008-2020 er en status som opfølgning på 2 tidligere rapporter NY1 og NY2, som dækker perioden 1982-1996 og 1997-2007.

Rapporten udkommer som afslutning på forfatterens observationer fra 1960-70'erne fulgt op af aftalte årlige optællinger 1982-2020, begrundet i forfatterens nu 80-års-alder, dels et meget stort timeforbrug i forbindelse med optællingsformens metodik. Endvidere foregår der nu supplerende optællinger siden 2015 af Henrik Haaning Nielsen, AviConsult, for DOF, Fugleværnsfonden. Jeg vil sige tak for samarbejde og informationer gennem den seneste periode til Vordingborg kommunes medarbejdere Carsten Hørup og Stefan Skov, og tidligere Paul Debois, samt til DOF, Fugleværnsfondens repræsentanter Søren Ferdinand, Søren Ring og Henrik Haaning Nielsen. Endelig en tak til Ole Thorup for informationer om de danske engfugles situation gennem årene.

Nyord enge med Bramgæs april 2019

Resume.

For perioden 2008-2020 gennemgås de enkelte arter og deres status, samt reference til yngletal fra perioden 1982-2007.

Udviklingen i forekomsten af ynglefugle på Nyord enge i det foregående tiår 1997-2007 viser for flere arters vedkommende en generel stigning i yngletal hen til 2003-2004, hvorefter der sker en tilbagegang for mange arter til en halvering eller tæt på forsvinden.

I perioden 2008-2020 er sket markante ændringer med positive stigninger i yngletal for en del af de ynglende strandensfugle.

Faktorer som kan påvirke yngleforholdene på engene er sandsynligvis en kompliceret kombination af flere forskellige forhold som f.eks. naturlige bestandssvingninger, sammenhæng med øvrige østdanske eller nordeuropæiske bestande, vejrforhold, ændringer i klima- og temperaturforhold, vandstandsstigninger, prædation, plejeforanstaltninger, sygdomme og forstyrrelse.

Fredningsbestemmelser og pleje på Nyord Enge.

Nyord Enge er fredet ifølge kendelse i Fredningsnævnet, Storstrøms amts nordlige fredningskreds, 1972 og Overfredningsnævnet 1975.

Nyord er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 vedrørende strandenge.

Området er sammen med en del af Fakse Bugt, Præstø Fjord og Stege Bugt udpeget som Ramsar-område nr. 22.

Det er ligeledes omfattet af EU-direktiver som fuglebeskyttelsesområde nr. 89 og habitatområde nr. 147.

I 1989-92 indgik området i en forsøgsreservatorordning, og fra 1993 gennemførtes en permanent reservatorordning som Vildtreservat nr. 62. under kategorien ”Jagt- og forstyrrelsesfri kerneområde” med jagtforbud på sydengene og adgangsforbud fra 15. marts til 15. juli (undtaget dog lodsejere).

Som et eksempel på samarbejde på tværs af interesseforskelle har den lokale Nyord-gruppe (herunder jagtforeningen), Dansk Ornitologisk Forening (Fugleværnsfonden) og Naturstyrelsen (som har opkøbt gården Hyldevang som friluftsgård) forhandlet sig frem til en ordning, hvor den lokale jagtinteresse fortsat kan tilgodeses sammen med natur- og fuglebeskyttelsen, så der kan drives jagt på de ydre partier af nordengene fremover.

Storstrøms amts tidligere plejeplaner fra 1982 og 1992 blev i 1997 afløst af MVJ-planer. MVJ står for Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og har fungeret siden 1994 på baggrund af et EU-direktiv og finansieres delvis af EU, delvis af staten. Som en del af landdistriktsprogrammet har de fungeret til 2006, og MVJ-planen dækker i øvrigt perioden 2002-2022.

Plejeaftalerne effektueres i et samarbejde mellem lokale lodsejere, Fugleværnsfonden, Vordingborg kommune, Naturstyrelsen, kvægholdere og indkaldte sagkyndige, f.eks. Danmarks Miljøundersøgelser.

Området har siden 2004 indgået i NOVANA-overvågningsprojektet for Engryle og Brushane.

Nyord indgår endvidere i det fælles europæiske netværk af værdifulde naturområder, de såkaldte Natura 2000-områder. Ordningen har udspring i EU's Fuglebeskyttelsesdirektiv fra 1979 og Habitatdirektivet fra 1992.

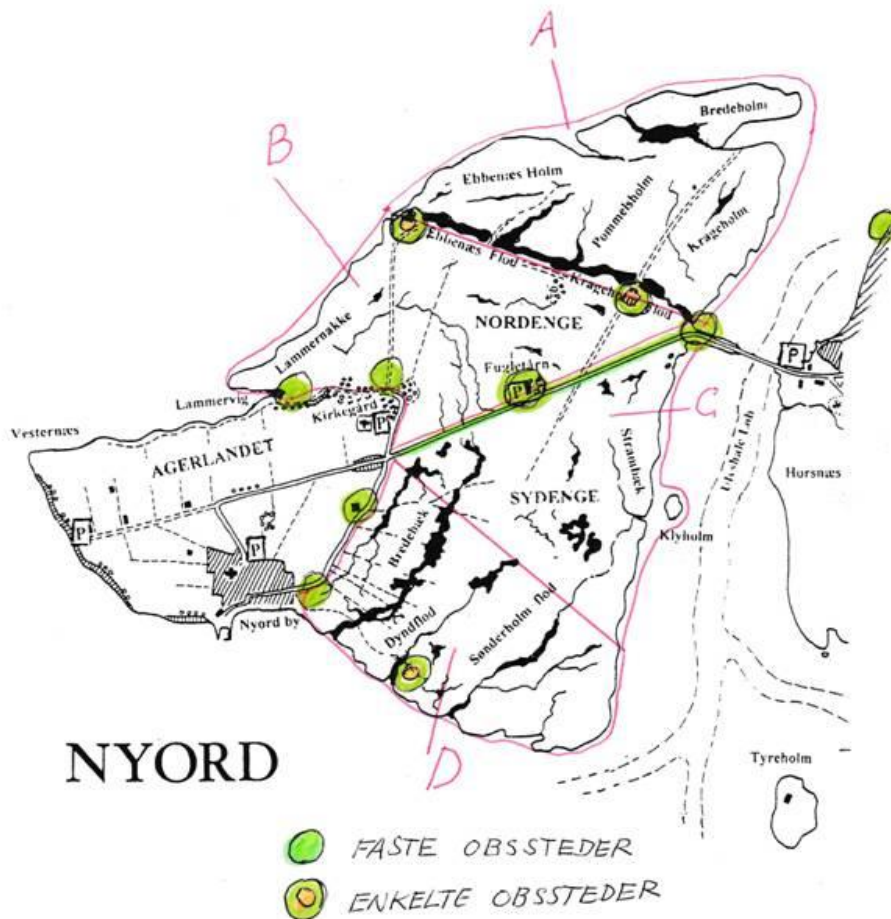
Overvågning af engene har været foretaget af forfatteren fra begyndelsen af 1970'erne i DOF-regi og siden 1982 efter aftale med Storstrøms amt, senere Vordingborg kommune.

Fugleværnsfonden har haft egne optællinger på sine arealer. Efter årtusindskiftet har fonden skaffet midler til ”Projekt Stor Kobbersnepe” som redskab til forbedring af engfuglenes vilkår.

YNGLEEFUGLE PÅ NYORD ENGE 2008-2020

Optællingsmetoder.

Optællingsformen og ynglekriterierne er grundigt beskrevet i NY1 – fordele såvel som ulemper -, og det har været vigtigt at bibeholde samme metode gennem årene. Det betyder fortsat, at der er yderområder, som jeg har vanskeligt ved at dække med håndkikkert og teleskop, selv om jeg har enkelte besøg længere inde på engene for at lokalisere bestemte ynglepar eller arter. Men de hyppige besøg gennem hele yngleperioden har i årenes løb givet mig en god fornemmelse for, om registreringen er dækkende ud fra de givne kriterier. Dog er der en lille afvigelse fra for 15-20 år siden, idet mit nuværende teleskop er langt skarpere, lysstærkt og med bedre forstørrelse, når det drejer sig om bestemmelse af fugle i vegetationen på længere afstand. Suppleret af kamera med 70 gange optisk zoom. Desuden har jeg benyttet kajak de seneste 7 år til bestemmelse af ynglepar i kystzonen.

Optællingsfelter (A, B, C, D) og observationspunkter (1-10).

De årlige optællinger.

Ifølge aftalerne med tidligere Storstrøms amt og nu Vordingborg kommune, indsendes den årlige yngleoptællingsrapport til kontoret i september-oktober.

De første 2 samlede rapporter over fuglelivet på Nyord enge 1982-1996 og 1997-2007 kan ses på nettet under Vordingborg kommune og www.dof-storstroem.dk.

Aktuelle yngleoplysninger kan fås ved henvendelse til Vordingborg kommune, tlf. 55 36 24 12.

Nyord enge i februar.

Nyord enge i maj.

Ynglefuglegrupper.

Søjlediagrammerne belyser de generelle svingninger i populationerne, men bygger på laveste antal sandsynlige ynglepar.

Tabellen over ynglepar i perioden viser både sandsynlige laveste og højeste antal.

A: ANDEFUGLEGRUPPEN:

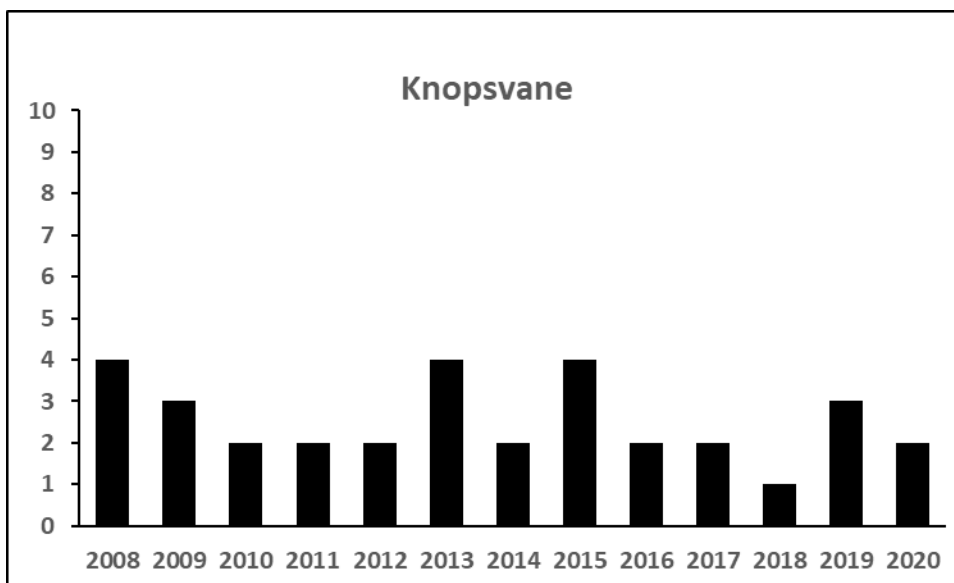
Knopsvane *Cygnus olor*

1982-1996 har antallet ligget stabilt mellem 1-5 par i randzonen eller ved de større render.

1997-2007 har antallet forsat været stabilt med 2-4 par i de samme områder.

2008-2020 har antallet forsat været stabilt med 1-4 par i de samme områder.

Højeste antal: 5 par 1992. **Laveste antal:** 0 par 1986.

Status: Knopsvane har været fast ynglefugl siden 1970'erne med 0-5 par.

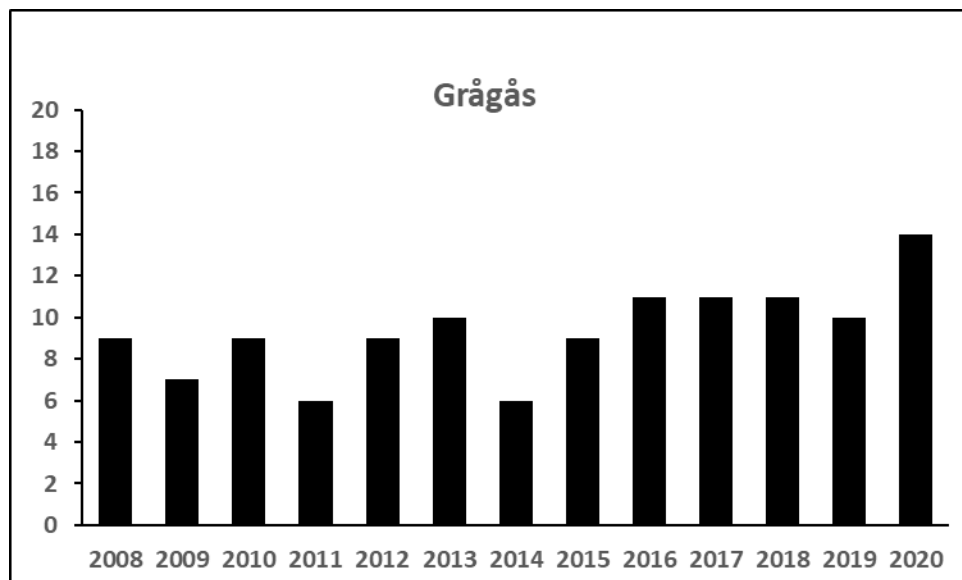
Knopsvane med unger i juni.

Grågås *Anser anser*

1982-1996 har antallet af ynglepar haft et maksimum på 15 par i 1985, men ellers ligget på 5-7 par. 1997-2007 har antallet i gennemsnit ligget lidt højere med flere sæsoner på 8, 9 og 11 par, og også her med et maksimum på 15 par i år 2000.

2008-2020 ligger antallet af ynglepar på 6-10 par

Højeste antal: 14-16 par 1985, 2000 og 2020. **Laveste antal:** 3 par 1993 og 1994.

Status: Grågås har været fast ynglefugl på Nyord siden 1970'erne med udsving på 3-16 par, og status siden midten af 1990'erne viser fortsat stabile yngletal med 6-9 par.

Grågæs på engene i april.

Canadagås *Branta canadensis*

1982-1996 findes ingen registreringer af ynglende Canadagås.

1997-2007 findes tegn på tilknytning til yngleområde i 2000 og med parringsadfærd på Ebbenæs Holm 2001. Det findes dog ikke afgørende dokumentation for ynglen.

2008-2020 er observeret Canadagås i yngleperioden uden tegn på æglægning eller rugning.

Status: Canadagås er en mulig ynglefugl visse sæsoner, men der findes endnu ikke dokumentation for ynglesucces.

Bramgås *Branta leucopsis*

1982-1996 findes ingen indikationer på ynglende Bramgås.

1997-2007 findes et sandsynligt ynglepar i 2001. Parret holdt fast til efter den 23.4. NØ for Sønderholm Flod, og hannen sås ofte i nærheden af den liggende hun. Sidste observation af en enlig Bramgås var 25.5. ved kysten af Nyord, men ingen ungekuld blev observeret.

2008-2020 er observeret Bramgås på engene i yngleperioden uden dokumentation for rugning.

Status: Bramgås er en mulig kommende ynglefugl i takt med bestandsstigninger i det sydlige Skandinavien, men endnu foreligger kun et sandsynligt ynglepar i 2001.

Gravand *Tadorna tadorna*

1982-1996 ligger yngletallet på 3-6 par i randzonen til morænehøjlandet, med et maksimum i midten af 1980'erne på 10-12 par.

1997-2007 ligger antallet ret stabilt på 4-6 par, et enkelt år med kun 2 par.

2008-2020 ligger antallet af ynglepar på 1-3 par, dog ingen par i optællingsområdet det seneste par år, men observeret i det højereliggende moræneområde.

Højeste antal: 12 par 1986. **Laveste antal:** 2 par 1979, 1994 og 2000. 0 par 2019-20.

Status: Gravand er ikke en udpræget strandengsfugl, men yngler i grænseområdet og anvender engene som raste- og fourageringsområde, især i det tidlige forår. Yngletallet har siden 1970'erne med enkelte udsving ligget de fleste år på 2-6 par, men dalet til 0-2 par i slutningen af perioden.

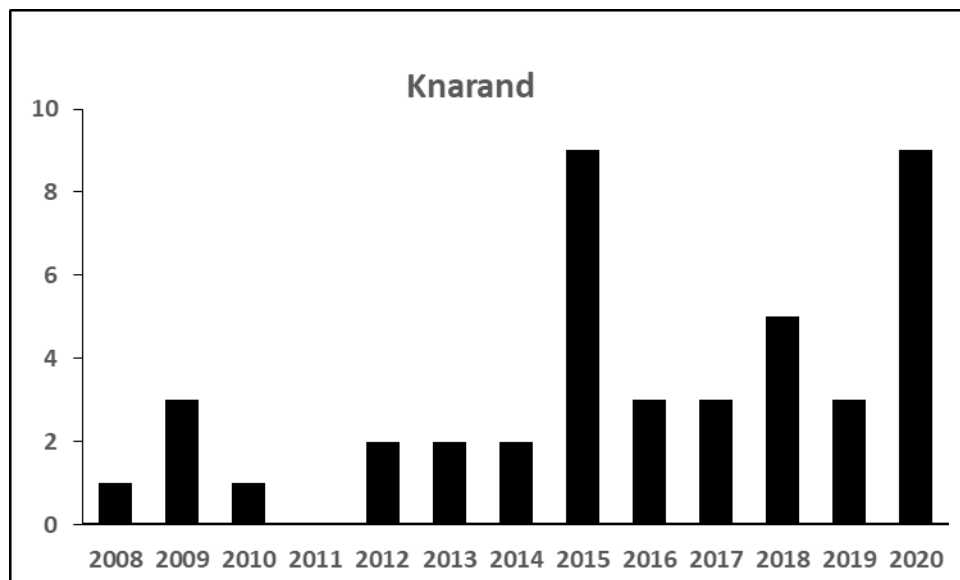

Gravand på engene i april.

Knarand *Anas strepera*

1982-1996 har Knarand etableret sig som fast ynglefugl med 1-2 par siden midten af 1980'erne. 1997-2007 har arten efter nogle sæsoners fravær igen været konstant fra år 2000 med 1-3 par. Arten har haft stigende yngletal i de nærliggende Ulvshale-områder og Jordbassinerne ved Stege. 2008-2020 er antallet af ynglepar med udsving fortsat stigende med 5-6 og op til 9-11 par.

Højeste antal: 9-11 par 2015 og 2020. **Laveste antal:** 0 par flere sæsoner indtil 1999.

Status: Knarand er først blevet regelmæssig ynglefugl fra midten af 1980'erne, dog gradvist stigende i 1990'erne til 5-9 par op gennem 2000-tallet.

Krikand *Anas crecca*

1982-1996 har arten haft enkelte mulige yngleforekomster, og med sikkerhed konstateret i 1992 og 1994 med et enkelt par disse år.

1997-2007 her der ikke været sikre yngleforekomster.

2008-2020 er arten ikke observeret ynglende på engene.

Status: Krikand er en meget sparsom og uregelmæssig ynglefugl, og ikke konstateret ynglende med sikkerhed siden 1990'erne.

Krikand, Knarand og Strandskade ved Krageholm Flod.

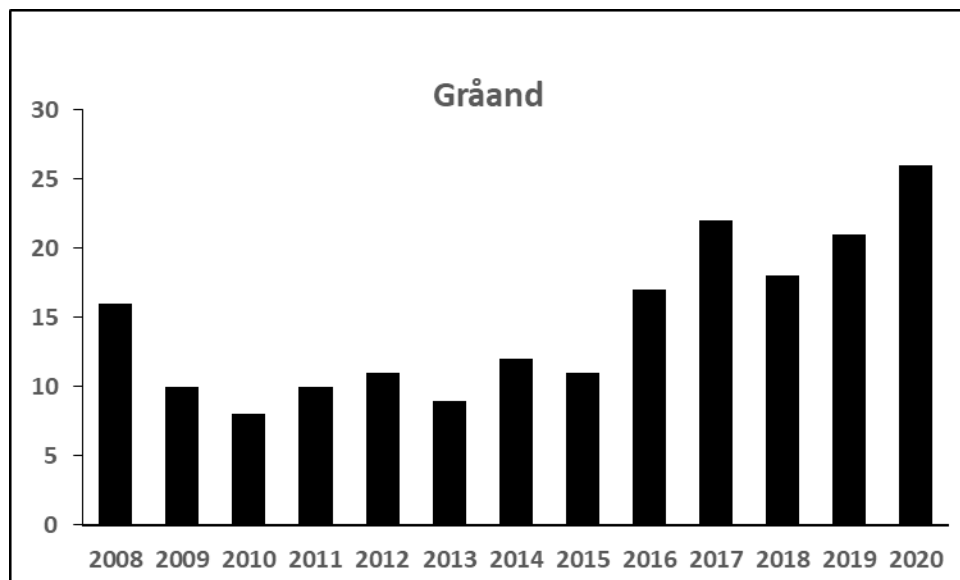
Gråand *Anas platyrhynchos*

1982-1996 har arten været fast ynglefugl med svingninger fra 5-7 par til 20-25 par.

1997-2007 har antallet af ynglepar ligget mellem 12-14 par og 26-28 par.

2008-2020 har antallet fortsat ligget på 10-12 og op til 20-26 par.

Højeste antal: 26-28 par 2000, 2004 og 2020. **Laveste antal:** 5 par 1980.

Status: Gråand har været fast ynglefugl siden 1970'erne med maximum i 2000, 2004 og 2020 på 28 par, og der er ikke tegn på negative ændringer i bestanden de seneste 20 år.

Gråand i Krageholm Flod i marts.

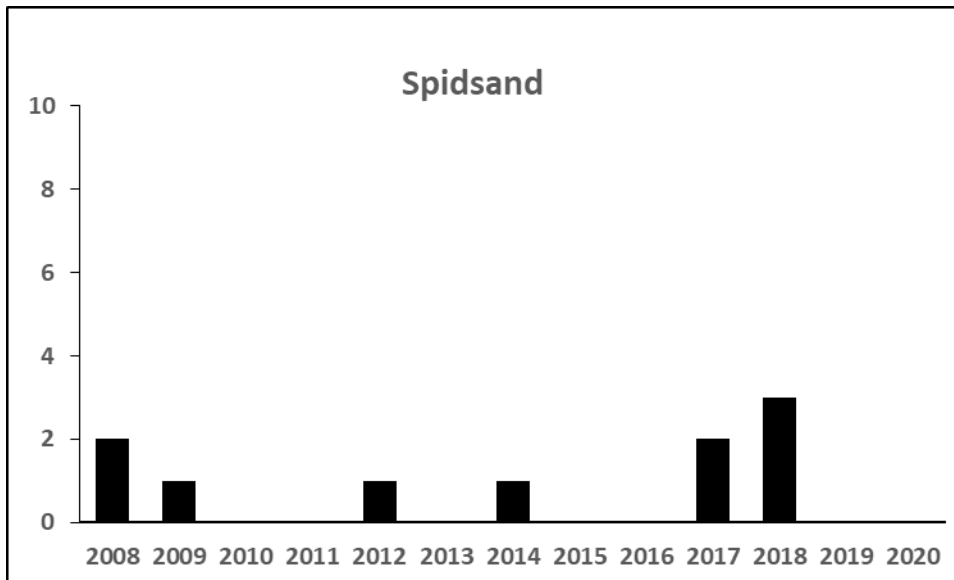
Spidsand *Anas acuta*

1982-1996 har tidligere haft en stabil bestand på 15-20 par, men et fald i 1990'erne til en sæson uden ynglende Spidsand i 1996.

1997-2007 har antallet af ynglepar ligget lavt på 1-4 par. En større flok blev observeret 14. marts 2003 med 280 individer.

2008-2020 ligger antallet fortsat lavt med 0-4 par op gennem 2010'erne.

Højeste antal: 18 par 1976. **Laveste antal:** 0-1 par flere sæsoner siden 1990'erne.

Status: Spidsand har de seneste 20 år haft væsentlig lavere yngletal end 1980'erne med sæsoner fra tidligere 15-20 par til nu 0-4 ynglepar.

Spidsand på engene i april.

Atlingand *Anas querquedula*

1982-1996 har der været en stabil lille bestand på 1-3 par.

1997-2007 har bestanden fortsat ligget mellem 1-3 par, men med usikker yngleforekomst de seneste 3 sæsoner.

2008-2020 efter en periode med et enkelt eller ingen ynglepar har der igen de senere sæsoner været 3-4 ynglepar.

Højeste antal: 3-4 par 1986, 1988, 1997, 2001, 2018-2020. **Laveste antal:** 0-1 par 1979-1981, 2005-2018.

Status: Atlingand har lige siden 1970'erne ligget lavt med 1-3 par og sæsoner med 0-1 par, men de seneste år er der igen optalt 2-4 ynglepar.

Atlingænder i april 2018.

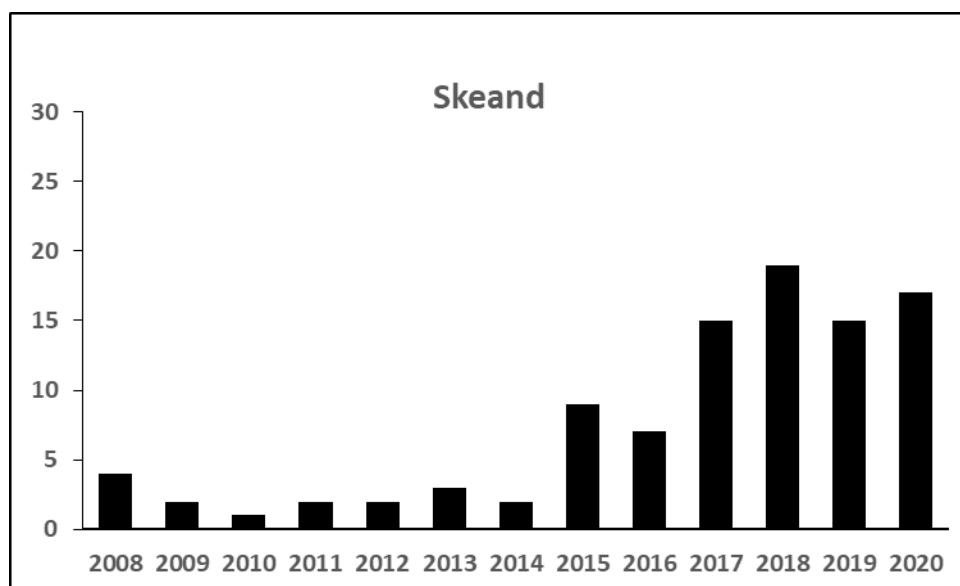
Skeand *Anas clypeata*

1982-1996 har Skeand haft en kulmination i midten af 1980'erne på 35-37 par med efterfølgende nedgang til 6-7 par.

1997-2007 har arten igen haft en stigning hen mod årtusindskiftet med 20-23 par og derefter en nedgang til 5-7 par.

2008-2020 efter en årrække med lave yngletal har Skeand de senere år igen en stigning til 15-20 par.

Højeste antal: 37 par 1988. **Laveste antal:** 1 par 2010.

Status: Skeand har siden 1970'erne haft markante op- og nedgange, og denne tendens er fortsat i 2010'erne med stigende antal igen i sidste del af perioden.

Pibeand

1982-1996 er arten ikke dokumenteret ynglende.

1997-2007 har Pibeand muligvis ynglet i 1998.

2008-2020 er der trods store antal rastende fugle langt ind i yngleperioden ikke fundet tegn på ynglen.

Status: Pibeand er tvivlsom som yngleart, selv om der flere sæsoner har været tegn på stedfaste par.

Troldand *Aythya fuligula*

1982-1996 har arten været mulig ynglende nogle sæsoner med 1-2 par.

1997-2007 har arten været fast ynglende fra 1999 til 2005 med 1-2 par.

2008-2020 har der kun været sæson 2018 med et muligt ynglepar.

Status: Troldand har fra 1999 til og med 2005 været dokumenteret ynglende og er så igen forsvundet uden tegn på ynglepar. Arten må betegnes som sparsom og tilfældig ynglefugl.

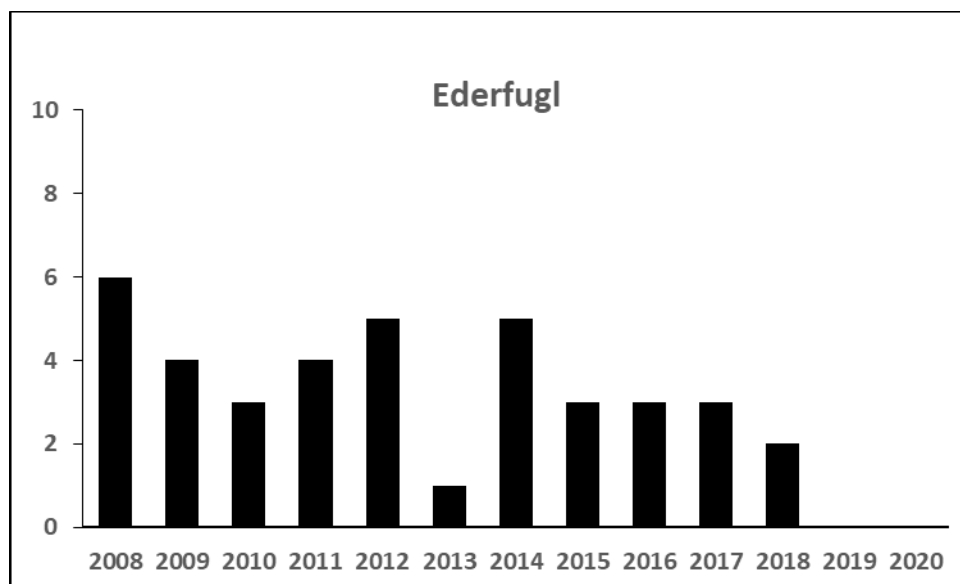
Ederfugl *Somateria mollissima*

1982-1996 havde Ederfuglen en kulmination midt i 1980'erne på 35-40 par, senere ca. 10 par.

1997-2007 har maximum været 14-17 par, men de seneste år 5-7 par.

2008-2020 fra 4-6 par er antallet af ynglepar gået ned til 1-0.

Højeste antal: 40 par 1986. **Laveste antal:** 0 par 2018-2019.

Status: Ederfugl har ligesom Skeand haft svingninger i perioder med pæne maximumtal, men med nedadgående tendens inden for de sidste 10 år er arten måske på vej væk som ynglefugl på Nyord.

Toppet Skallesluger *Mergus serrator*

1982-1996 har i flere sæsoner ligget på 10-12 par vurderet ud fra ungekuld.

1997-2007 har antallet ligget lavere på 4-6 par.

2008-2020 har antallet ligget lavt fra 3-4 par til 0-1 par.

Højeste antal: 18 par 1973 og 1976. **Laveste antal:** 0 par 2018.

Status: Toppet Skallesluger har det seneste 10-år ligget med en gradvis tilbagegang til 0-1 par.

B. VADEFUGLEGRUPPEN:

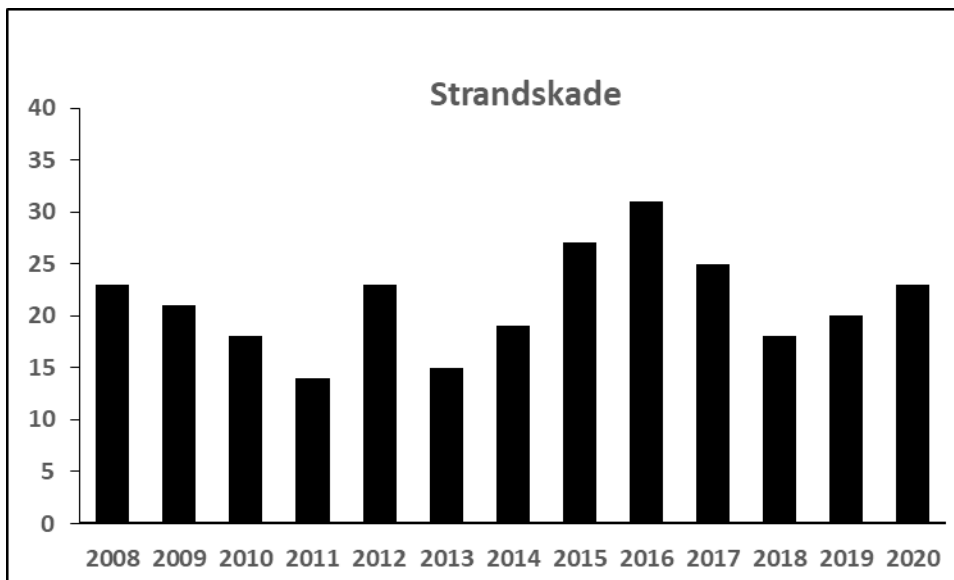
Strandskade *Haematopus ostralegus*

1982-1996 lå antallet med et maximum på 100-120 par, senere med 50-80 par.

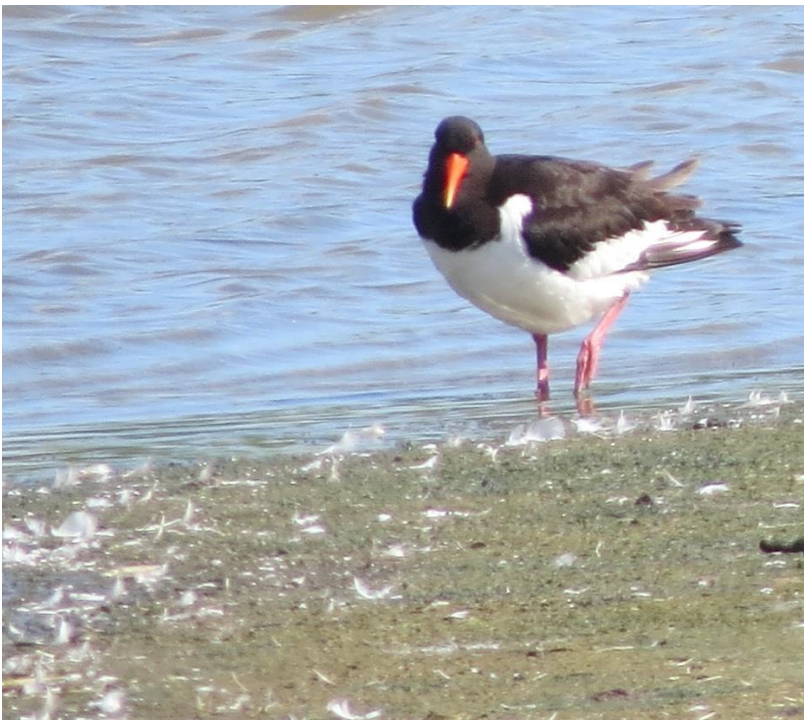
1997-2007 har antallet de fleste år ligget på 50-60 par, men senest kun 28-35 par.

2008-2020 med mindre udsving har antallet ligget på 20-30 par i perioden.

Højeste antal: 200 par 1981. **Laveste antal:** 14 par 2011.

Status: Strandskade er fra 150-200 par omkring 1980 og en længere periode på 50-80 par nu på et niveau omkring 20-30 ynglepar.

Strandskade på Sydengene i juni.

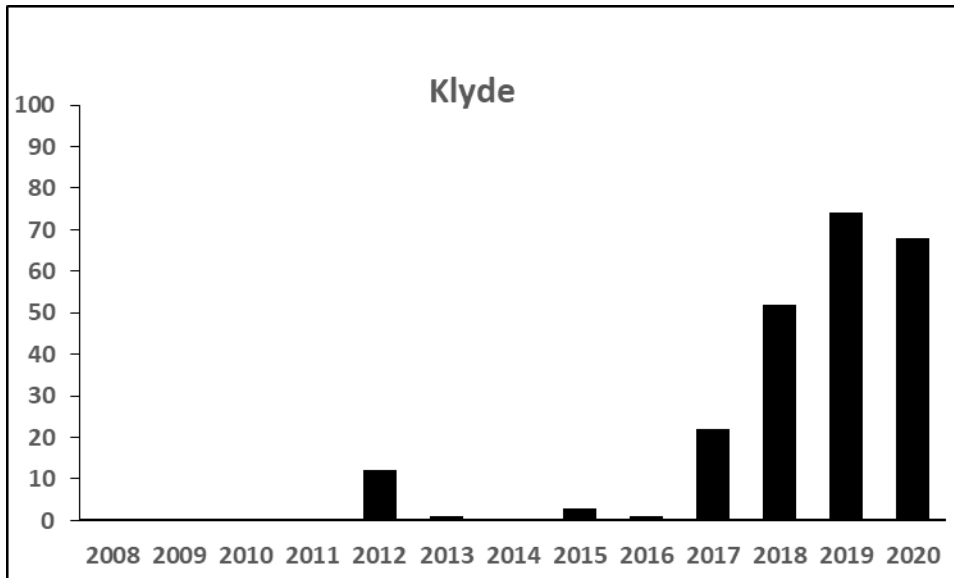
Klyde *Recurvirostra avosetta*

1982-1996 ynglede Klyde ofte med betydelige udsving med 10-25 par.

1997-2007 havde arten et markant år i 1998 med 73 par, for derefter at gå dramatisk tilbage året efter og siden fra 12-19 par til 0 de seneste sæsoner.

2008-2020 efter flere sæsoner uden ynglende Klyder vendte arten tilbage til engene i midten af 2010'erne og har foreløbig nået en kulmination i 2020 med 68-75 ynglepar.

Højeste antal: 70-75 par 1998 og 2020. **Laveste antal:** 0 par 1993 og 2004-2011.

Status: Klyde har med svingninger været fast ynglefugl siden 1970'erne indtil 2004, men er vendt tilbage fra 2012 med pæne yngletal de seneste år.

Klyde i loen nord for fugletårnet i maj.

Stor Præstekrave *Charadrius hiaticula*

1982-1996 blev der kun gjort ynglefund et par sæsoner.

1997-2007 har arten ynglet i 8 sæsoner med 1-2 par.

2008-2020 har arten været usikkert ynglende til 2013-2020, hvor der er optalt 1-4 ynglepar.

Status: Stor Præstekrave er usikker til sparsom ynglefugl med 1-4 par.

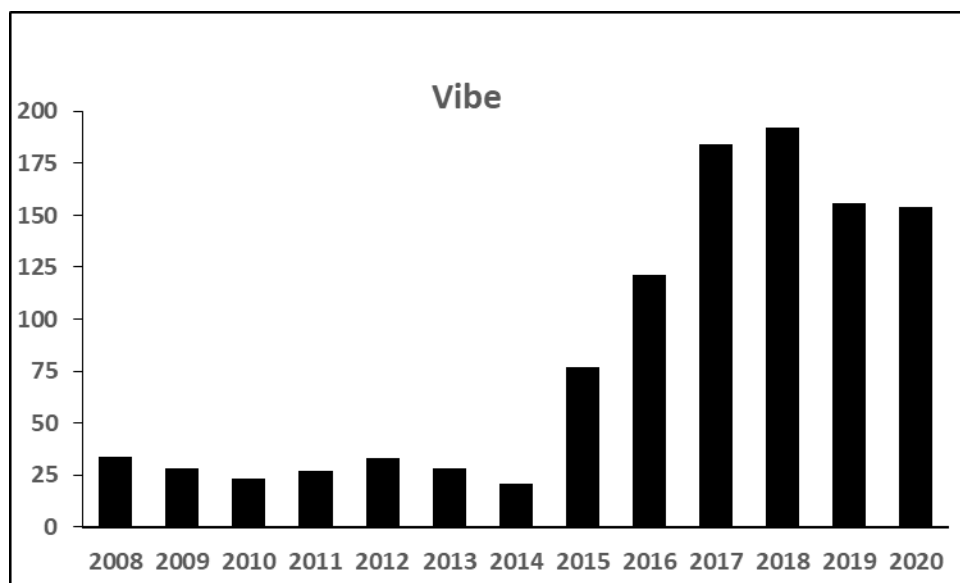
Vibe *Vanellus vanellus*

1982-1996 har antallet af ynglefugle ligget stabilt mellem 25 og 50 par.

1997-2007 har der været en stigning ind i 2000-tallet med op til 97 par, og senest 40-46 par.

2008-2020 efter nogle år med 20-35 par kom en markant stigning i 2015 til 77-79 par og senere til omkring 200 par.

Højeste antal: 192-206 par 2018. **Laveste antal:** 20 par 1994 og 1986.

Status: Vibe har siden midten af 1990'erne haft en stigning i ynglepar og siden 2015 det hidtil højeste antal Vibepar i optællingsårene.

Vibe på strandengen i juli.

Engryle *Calidris alpina*

1982-1996 har der været uregelmæssige yngleforekomster med 1-2 par.

1997-2007 har arten ynglet i 4 sæsoner med et enkelt par.

2008-2020 har arten været usikker ynglefugl med enkelte år på 0-1 par.

Status: Engryle er siden århundredskiftet meget usikker eller helt fraværende som ynglefugl.

Brushøne *Philomachus pugnax*

1982-1996 har arten efter 1970'ernes 6-10 par haft en jævnt dalende yngleforekomst til 1-4 par.

1997-2007 er nedgangen fortsat med 1-2 par og 0 de seneste sæsoner.

2008-2020 muligt ynglende flere sæsoner med 1-3 par.

Højeste antal: 7 par 1981. **Laveste antal:** 0 par flere år i 2000-tallet.

Status: Brushøne var tidligere en årlig attraktion i spilleperioden for mange lokale beboere. Sidste større flok på engene var 2002 med 55 individer. Der er kun observation af spillende brushøns enkelte sæsoner og i meget lave antal.

Dobbeltbekkasin *Gallinago gallinago*

1982-1996 er der en jævn tilbagegang fra 3-5 par til 0 par.

1997-2007 er der kun i 2001 registreret et enkelt par.

2008-2020 ingen yngleforekomster.

Status: Dobbeltbekkasin observeres kun i trækperioder med ret få fugle.

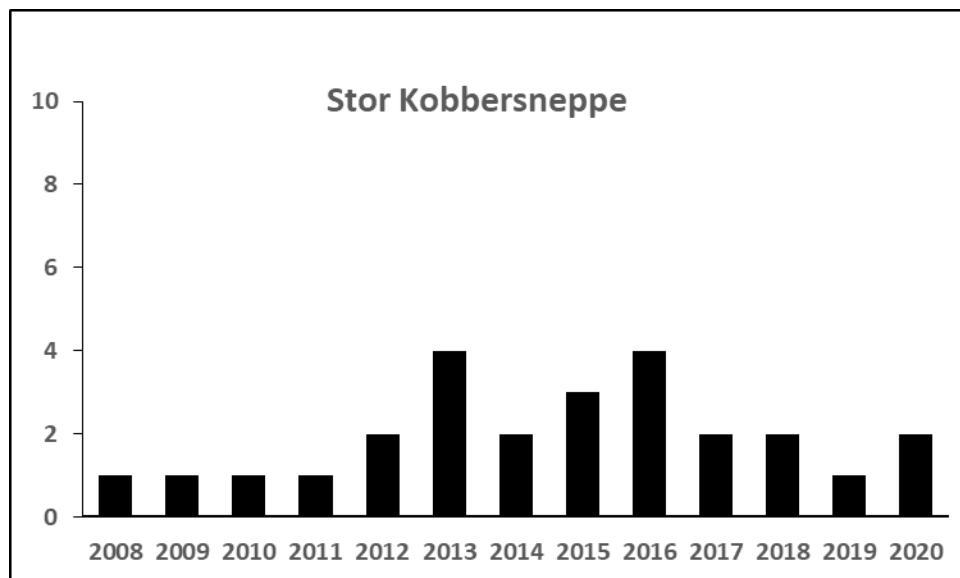
Stor Kobbersnepe *Limosa limosa*

1982-1996 er antallet af ynglepar dalet fra 12-14 par til 5-7 par.

1997-2007 havde arten sæsoner med 8-10 par, men er senest nede på 1-3 par.

2008-2020 har fortsat ligget lavet med 1-2 par, dog 4-5 par i 2013 og 2016.

Højeste antal: 16 par 1973. **Laveste antal:** 1-2 par i 2008-2011.

Status: Stor Kobbersnepe har haft et kærneområde i Østdanmark på Nyord med en stabil bestand, der efter en nedgang i 1990'erne igen steg til 10 par i 2003, men derefter er der sket en tilbagegang til 1-2 ynglepar og højst 3-5 par nogle sæsoner.

Stor Regnspove *Numenius aquata*

1982-1996 var der i 1991-1992 tegn på territoriehævdende fugle, men uden tegn på ynglen.

1997-2007 har arten ynglet med sikkerhed i 2 sæsoner.

2008-2020 kun et enkelt muligt ynglepar i 2014.

Status: Stor Regnspove er en meget sparsom ynglefugl på engene med kun to dokumenterede ynglefund, men ofte med pæne antal i rastperioderne.

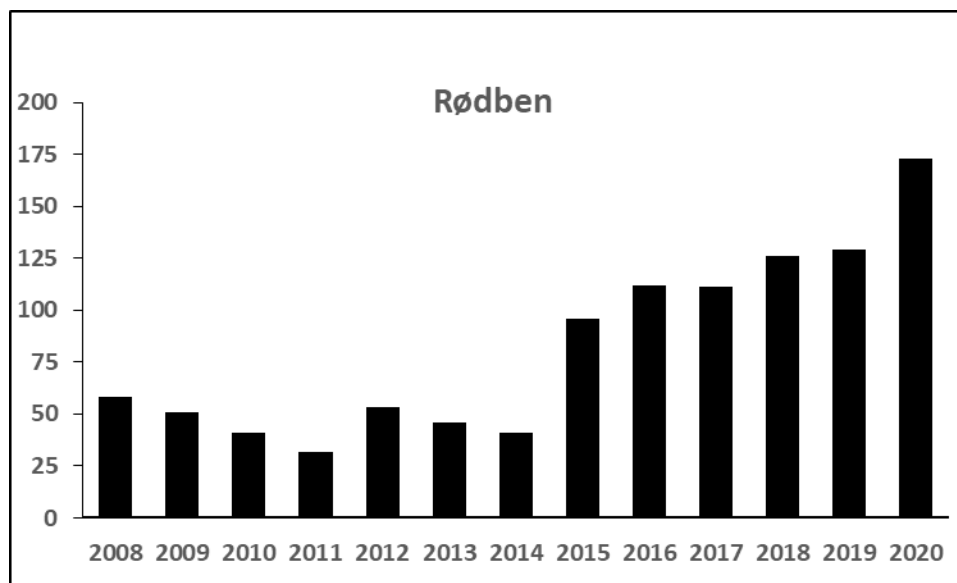
Rødben *Tringa totanus*

1982-1996 har antallet af ynglepar ligget svingende, men stabilt mellem 14 og 55 par.

1997-2007 har arten haft stigende yngletal med maximum på 118 og senest på 60-65 par.

2008-2020 fra 50-60 par skete en stigning i 2015 til 96-98 par og senest til 173-188 par.

Højeste antal: 173-188 par 2020. **Laveste antal:** 14 par 1980.

Status: Rødben har siden 1970'erne i lange perioder haft yngletal på 30-50 par med en betydelig stigning fra 1998-2004, og yngletallet er i 2010'erne steget markant til op mod 200 ynglepar som det højeste i hele optællingsperioden.

Rødben i april 2018.

C. MÅGE-TERNEGRUPPEN:

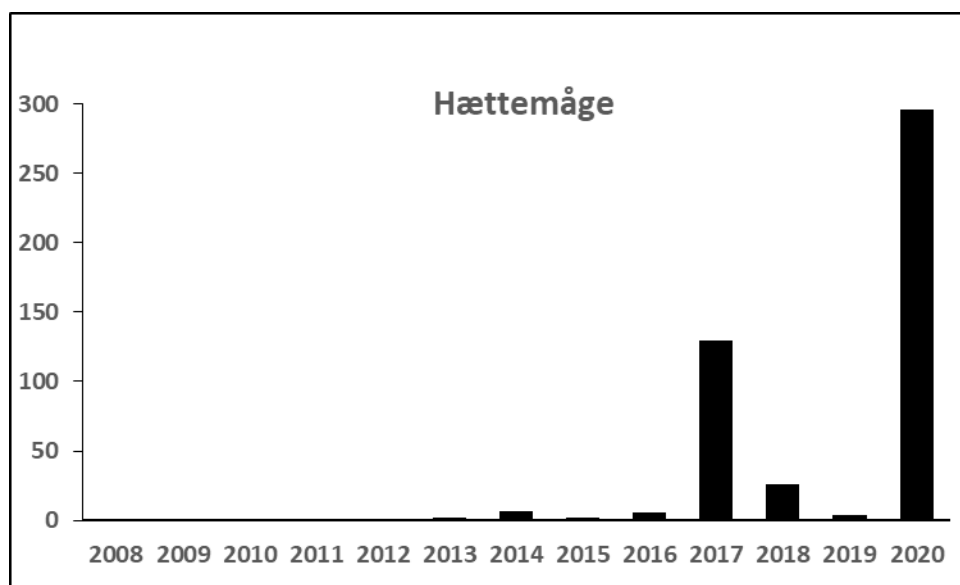
Hættemåge *Larus ridibundus*

1982-1996 fra en tidligere stor koloni på 550-600 par i 1960'erne dalede antallet fra begyndelsen af 1980'erne på omkring 350 par til 0 par i 1991.

1997-2007 havde en massiv indvandring i 1998-2000 med 900-1200 par, der i 2001 gik ned til ca. 350 par, og derefter reduceredes til ganske få eller ingen par de seneste sæsoner.

2008-2020 fortsatte det meget lave antal med under 10 par til 2017, hvor der samlet var 130-140 par, og igen et stort antal i 2020 med 296-308 par.

Højeste antal: 1000-1200 par i 1998. **Laveste antal:** 0 par 1991, 1993-1995 og 2004-2013.

Status: Hættemåge havde en lang periode fra 1970'erne med 100-500 par, men derefter forsvandt arten helt i 1991, for igen at etablere sig med meget høje antal 1998-2000 og igen næsten forsvundet i starten af 2000-tallet, for at genetablere sig med sæsoner op mod 300 par. De store udsving kan hænge sammen med forekomst af Ræv på arealerne.

Hættemåge på Sydengene i maj.

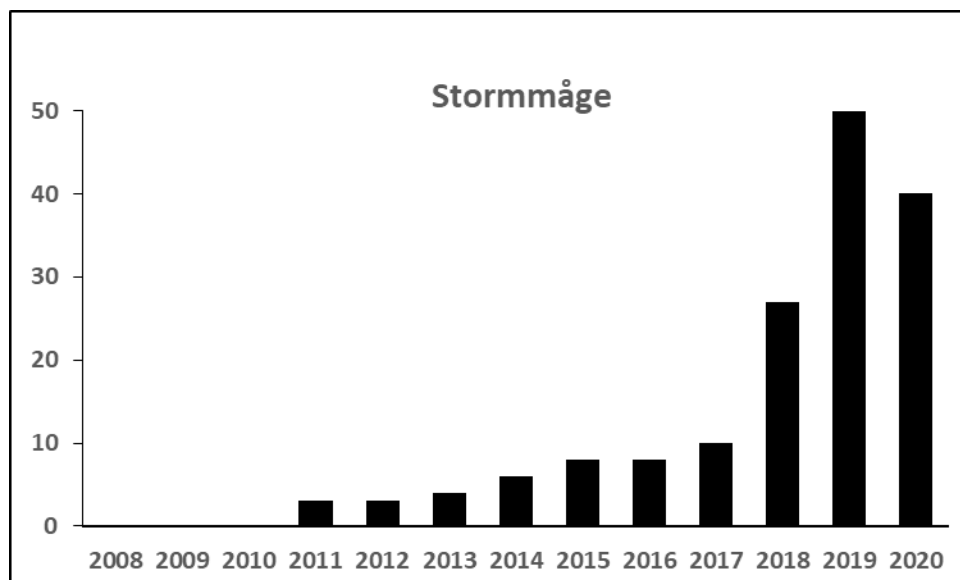
Stormmåge *Larus canus*

1982-1996 er arten gået tilbage fra ca. 250 par til 0 i 1993, og derefter kun enkelt ynglefugle.

1997-2007 har antal ynglepar ligget på 12-23 par, de seneste år dog kun 0-5 par.

2008-2020 Stormmåge havde fortsat 0-5 par op til 8-9 par i 2015, men derefter stigning til senest 30-50 par.

Højeste antal: 450 par 1976. **Laveste antal:** 0 par 1993, 2004-2010.

Status: Stormmåge er fra et antal på 300-400 par i 1970'erne gradvist gået tilbage til 0 par i 1993, og siden har antallet ligget på 12-23 par de fleste år, men lavere siden 2004. Fra 2015 er der igen sket en moderat stigning.

Sølvmåge *Larus argentatus*

1982-1996 gik bestanden ned fra 1100-1200 par til 0 i 1993, og derefter 5-7 par.

1997-2007 har antallet ligget på 4-7 par, de seneste sæsoner dog 0 par.

2008-2020 har antallet ligget på 0-3 par, men efter 2011 er ingen ynglepar observeret.

Højeste antal: 1300 par 1979. **Laveste antal:** 0 par 1993, 2000, 2001 og 2011-20.

Status: Sølvmåge har indtil starten af 1990'erne udgjort en betydelig andel af de ynglende fugle på engene, hvorefter hele bestanden forsvandt i 1993, og derefter kun få eller ingen par.

Svartbag *Larus marinus*

1982-1996 var der tegn på ynglen i begyndelsen af 1990'erne, men ingen sikre fund.

1997-2007 har der været lignende usikre par i to sæsoner.

2008-2020 har ikke vist tegn på ynglen i perioden.

Splitterne *Sterna sandvicensis*

Ingen yngleforekomster siden 1972.

Fjordterne *Sterna hirundo*

Ingen yngleforekomster 1982-2007.

2008-2020 et muligt ynglepar 2017-2018.

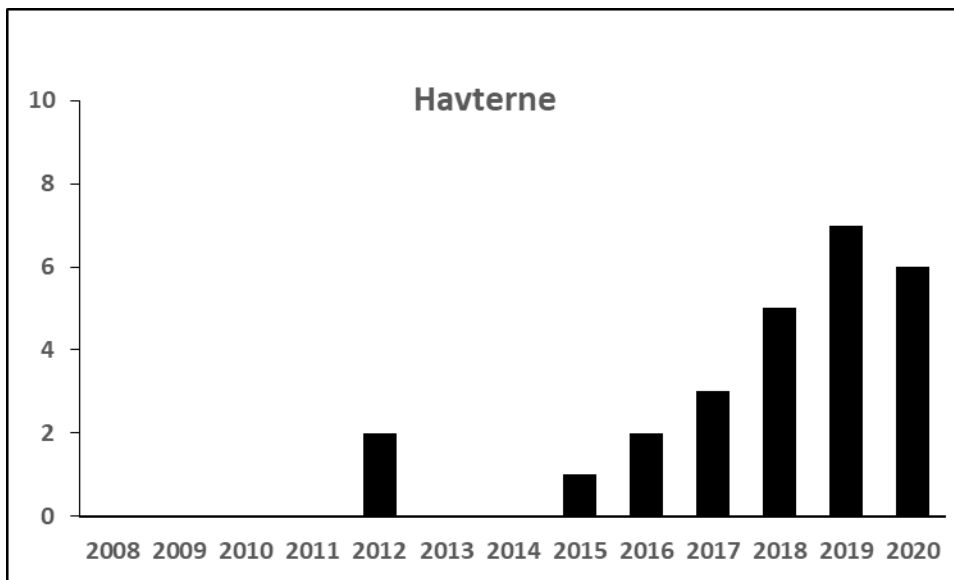
Havterne *Sterna paradisica*

1982-1996 har denne art haft sæsoner med 10-15 par, i 1990'erne dog kun 0-6 par.

1997-2007 lå yngletallet indtil årtusindskiftet på 5-12 par, men siden da har ingen par gennemført ynglen.

2008-2020 efter sæsoner uden ynglepar vendte arten tilbage i 2012 og har senere sæsoner haft op til 6-8 par.

Højeste antal: 70 par 1973. **Laveste antal:** 0 par 1993, 2001-2011

Status: Havterne har fra høje yngletal i 1970'erne svinget mellem 2-3 par og 10-12 par, og de seneste sæsoner med 6-8 par.

Havterne i juni på Sydengene.

D. ANDRE YNGLEFUGLE:

Vandrikse *Rallus aquaticus*

2008-2020 er Vandrikse observeret som sandsynlig ynglefugl i 2015-17 og 2020.

Grønbenet Rørhøne *Gallinula chloropus*

1982-1996 har de fleste sæsoner ynglet med et enkelt par.

1997-2007 har haft et stigende yngletal på maximum 5-7 par, dog senest 1-2 par.

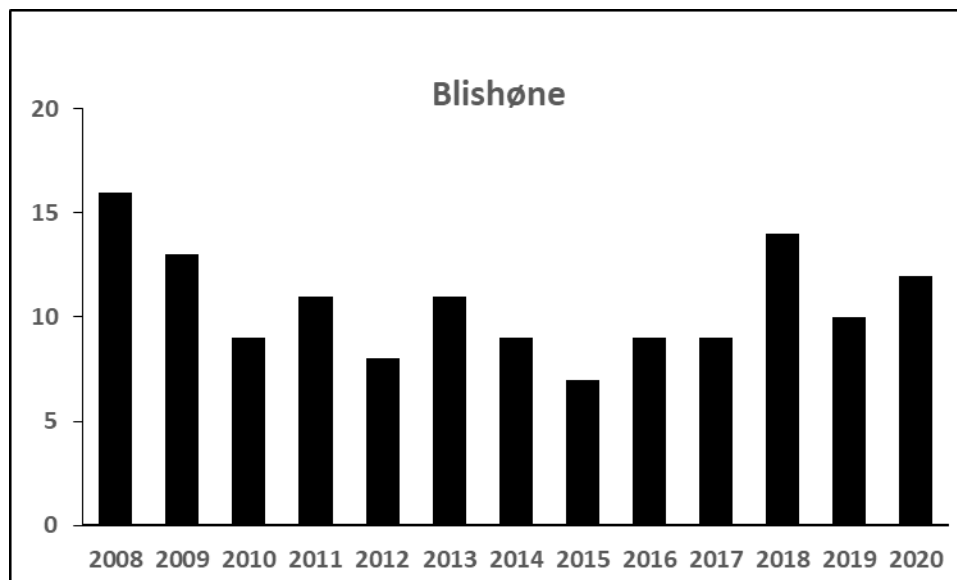
2008-2020 har haft skiftende 0-1 og 5-6 ynglepar.

Blishøne *Fulica atra*

1982-1996 har bestanden nogle år ligget på 15-20 par, de fleste år dog 5-10 par.

1997-2007 har alle årene ligget konstant mellem 10-20 par.

2008-2020 har de fleste sæsoner ligget mellem 8 og 14 ynglepar.

Status: arten kan være vanskelig at lokalisere i rørskovsbræmmerne, men bestanden ser ud til at være stabil alle år omkring 10 ynglepar.

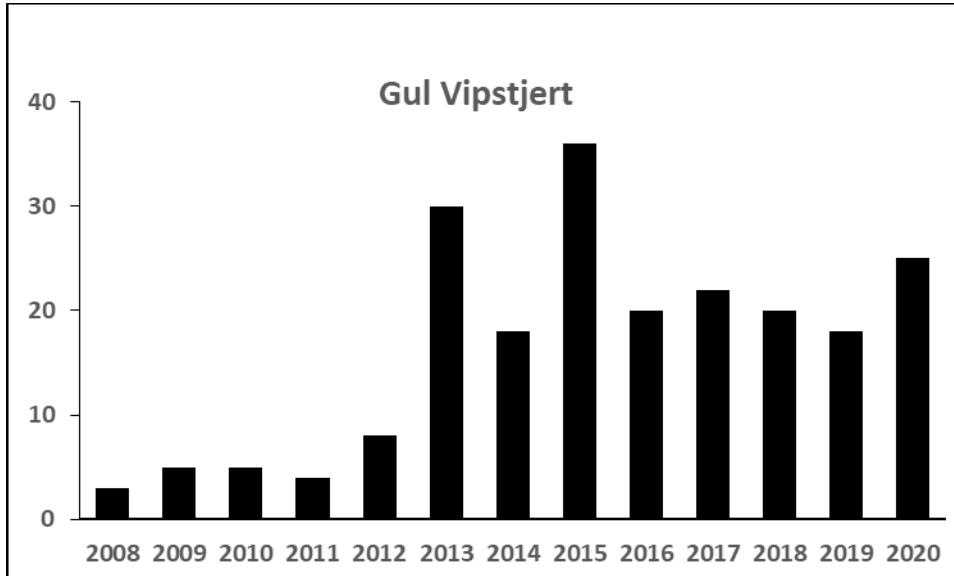
Blishøne med unge i Ulvshale Løb i maj.

Gul Vipstjert *Motacilla flava*

1982-1996 har været fast ynglefugl alle årene med 2-10 par.

1997-2007 har fortsat været fast ynglefugl 2-12 par.

2008-2020 fra de foregående års niveau er bestanden steget til mellem 20 og 40 ynglepar.

Status: Gul Vipstjert er en karakteristisk strandengsart, der ser ud til at have fine betingelser på Nyord enge med stigende bestande spredt ud over alle dele af arealerne.

Gul Vipstjert på Nordengene i maj.

Øvrige spurvefugle er ikke optalt systematisk på engene, f.eks. Sanglærke, Engpiber, Hvid Vipstjert, Rørsanger og Rørspurv, men forekommer alle årene i ynglesæsonen.

Rørhøg *Circus aeruginosus*

1982-1996 ynglede med et par i 1988-91.
1997-2007 har arten ikke ynglet på Nyord.
2008-2020 har arten ikke ynglet på Nyord.

Rørhøg fouragerer over engene i maj.

Mosehornugle *Asio flammeus*

2008-2020 har antagelig ynglet på Nyord i 2015.

Mosehornugle fouragerer på Nyord enge.

Ynglefugle på Nyord enge 2008-2020

Ynglefuglepar Nyord Enge	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Knopsvane	4	3	2	2	2	4	2	4	2	2	1	3	2
Grågås	9	7	9	6	9	10	6	9	11-12	11-16	11-13	10-13	14-16
Canadagås													
Bramgås													
Gravand	3	3	2	2	2	2	2	1	0	2	1	0	0
Knarand	1	3	1	0	2	2-3	2	9-11	3	3	5-6	3-4	9
Krikand													
Gråand	16	10	8	10	11-12	9	12-14	11	17	22	18-20	21-24	26-28
Spidsand	2	1	0	0	1-2	0-1	1-2	0-1	0-2	2-3	3-4	0	0
Atlingand	0	0-1	0	0	0	0	0	0	0-1	0	3-4	1-2	2
Skeand	4	2	1	2	2-3	3	2	9	7-9	15-17	19-20	15-19	17-19
Pibeand													
Troldand													
Ederfugl	6	4	3	4	5-6	1-2	5	3	3-4	3-4	2	0-2	0-1
Toppet													
Skallesluger	3	3	2	4	3	1	2	1	2	1	0	1	1
Strandskade	23	21	18	14	23-27	15	19-21	27-29	31-33	25-27	18-20	20-25	23-26
Klyde	0	0	0	0	0-1	1-2	0-1	3-4	1-2	22-24	52-55	74-83	68-75
Stor Præstekrave	0	0-1	0	0	0-1	1-2	0-1	0-1	0-2	0-2	0-1	1-2	4-5
Vibe	34	28	23	27	33	28	21-23	77-79	121-129	184-190	192-206	156-169	154-172
Engryle	0	0	0	0	0	0	0	0-1	0	0	0-1	0	0
Brushøne	0	0	0	0	0	1-2	0-1	0-1	0-2	0-2	1-3	0-1	0
Dobbeltbekkasin													
Stor Kobbersneppe	1	1	1	1	2	4-5	2-3	3-4	4-5	2-4	2-3	1-3	2-4
Stor Regnspøve													
Rødben	58	51	41	32	53	46	41-44	96-98	112-120	111-118	126-129	129-142	173-188
Hættemåge	0-3	0-4	0-7	0-5	0-4	2-5	7-8	2	6	130-140	26-28	4-6	296-308
Stormmåge	0-5	0-7	0-2	3	3-5	4-6	6-7	8-9	8-10	10-12	27-32	50-55	40-44
Sølvmåge	0	0	0	1	2-3	0	0	0	0	0	0	0-2	0-2
Svartbag													
Splitterne													
Fjordterne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0-2	0-2	0	0
Havterne	0	0	0	0	2-3	0	0	1	2-4	3	5-6	7-8	6-8
Vandrikse	0	0	0	0	0	0	0	1	0-1	1	0	0	1
Grønbenet													
Rørhøne	4	6	5	2	1	2	1	2	3	1	0-2	0-1	0-3
Blishøne	16	13	9	11	8	11	9	7	9	9	14	10	12
Gul Vipstjert	3	5	5	4	8	30-35	18-22	36-38	20-22	22-24	20-22	18-23	25-29
Rørhøg								0-1					
Mosehornugle								0-1					

Observationer fra fugletårnet på Nyord.

E. STATUS FOR YNGLEFUGLENE 2008-2020

Status for andefuglegruppen:

Arter med tegn på stigende bestande: Grågås, Knarand, Gråand, Skeand

Arter med tegn på tilbagegang: Gravand, Ederfugl

Arter med stabile lave antal: Knopsvane, Spidsand, Atlingand, Toppet Skallesluger

Arter usikkert og tilfældigt ynglende: Canadagås, Bramgås, Krikand, Pibeand, Troldand.

Status for vadefuglegruppen:

Arter med tegn på stigende bestande: Strandskade, Klyde, Vibe, Rødben

Arter med tegn på tilbagegang: Brushøne,

Arter med stabile lave antal: Stor Kobbersneppe

Arter usikkert og tilfældigt ynglende: Stor Præstekrave, Engryle, Dobbeltbekkasin, Stor Regnspove

Status for måge-ternegruppen:

Arter med tegn på stigende bestande: Hættemåge, Stormmåge

Arter med tegn på tilbagegang: Sølvmåge

Arter med stabile lave antal: Havterne

Arter usikkert og tilfældigt ynglende: Fjordterne

Status for andre ynglefugle:

Arter med tegn på stigende bestande: Gul Vipstjert.

Arter med stabile eller fåtallige yngletal: Blishøne, Grønbenet Rørhøne.

Arter med usikre eller tilfældige yngletal: Rørhøg, Mosehornugle, Vandrikse .

E. ALMINDELIGT RASTENDE OG GÆSTENDE FUGLEARTER:

I perioden 2008-2020 kan det generelt konstateres, at Nyord enge i efterårs- og vintersæsonen tiltrækker store mængder af gennemtrækkende og rastende fuglearter med høje tal på 10-20.000 fugle i flokke med bl.a. Bramgås, Pibeand, Krikand og Hedehjyle. Reservatordningen viste bl.a., at antallet af rastende Pibeænder forøgedes fra ca. 500 i 1987-88 til over 20.000 i 1993.

Antagelig på grund af de milde vintre ses færre Sangsvane, Pibesvane og Canadagås end tidligere.

Udviklingen med flere og flere observationer af Havørn og Vandrefalk i store dele af året er fortsat, og for Havørn op til 7-10 individer på én gang, og for Vandrefalk 3-5, unge såvel som gamle.

Havørn er nu fast ynglefugl på Sjællandskysten og Østmøn, og Vandrefalk yngler på Mønbroen, Møns Klint og Vestmøn, samt 3-4 par på Stevns Klint.

Nyord enge er fortsat fourageringsområde for rovfuglearter som Musvåge, Fjeldvåge, Blå Kærhøg, Dværgfalk og Tårnfalk. Der er dog tegn på færre observationer af Fjeldvåge de senere år. Til gengæld observeres Rød Glente hyppigere over engene.

Kragefugle fouragerer regelmæssigt, dog i mindre antal de seneste år, og både Gråkrage, Råge og Allike er almindelige. Desuden er Ravn set oftere de senere år.

Trane observeres årligt i trækperioderne, og der er enkelte sæsoner med fouragerende Traner i ynglesæsonen. Arten er nu fast ynglefugl på Møn.

Der er en tydelig tendens til et stigende antal Silke- og Sølvhejre. Især Sølvhejre er næsten årlig i området, og der er i perioder observationer af småflokke på 15-20 fugle. Silkehejre er i reglen enkeltvis.

Den forventede indvandring af Skestork efter observationerne omkring årtusindskiftet har ikke holdt stik for Ulvshale-Nyords vedkommende.

F. SÆRLIGE FUGLEOBSERVATIONER:

Nyord og Møn som helhed er velbesøgt af fugleinteresserede, og der observeres hvert år spændende fuglearter over hele øen. Det gælder således også Nyord. Her nævnes en del af egne og gæsters særlige observationer:

2008

31.3. Rødtoppet Fuglekonge 2, 4.5. Rødstrubet Piber 1

2009

9.4. Enkeltbekkasin 1, 16.5. Alm. Kjøve 1, 11.8. Hvid Stork 3, 13.-15.9. Indisk Gås 1, 24.10. Rødhalsed Gås 1 i flok med 1700-2000 Bramgås.

2010

19.4. Ravn 1. 22.4., Dværgmåge 5 (sydøstlige del og kyst), 28.4. Ravn 1., 4.5. Lille Fluesnapper 1., 31.5. Sorthovedet Måge 1., 21.8. Odinshane 1.

Odinshane på engene 30. maj 2014.

2011

21.-23.5. Flodsanger 1, 24.6. Aftenfalk 1, hun, 20.7. Damklire 1, 28.8. Odinshane 1, 4.10 Dværggås 3, 12.10 Rødhalsed Gås i flok med 2.500 Bramgås.

2012

6.2. Kongeørn 1 juv., 10.5. Sort Glente 1, 13.5. Dværgcanadagås 1, 17.5. Hvid Stork 1, 20.5. Hedehøg 1 hun, 30.5. Aftenfalk 1 ad.han, 10.-11.6. Skestork 1, 11.6. Damklire 1, Sandterne 1, 15.9. Citronvipstjert 1.

2013

13.4. Nilgås 1, 15.5. Jagtfalk 1, 25.-26.5. Odinshane 1.

2014

18.3. Sortstrubed Bynkefugl 1, 29.4. Vagtel 1, 16.5. Hvidvinget Terne 105-115 (et generelt stort samlet indtræk i Danmark i perioden), 29.5.-1.6. Odinshane 1, 8.6. Buskrørsanger (blev til ind i juli), 30.6. Terekklire 1.

Buskrørsanger 18.6. Nyord kirkegård 2014

2015

8.4. Sort Glente 1, 14.5. Jagtfalk 1, 18.5. Hedehøg 1, 23.5. Skovhornugle 1, 13.6. Vagtel 1, 6.7. Sortterne 8, 7.7. Sort Stork 1, 7.8. Kærløber 1, 25.10 Alm. Kjove 1.

2016

15.2. Jagtfalk 1, 17.5. Lille Skrigeørn 1, 28.5. Tredækker 1, 29.5. Kærløber 1, 13.7. Kærløber 1, 16.8. Rovterne 1, 3.9. Steppeørn 1, han.

2017 9.5. Sortstrubet Bynkefugl 1 han, 12.5. Steppehøg 1, 21.5. Lille Skrigeørn 1, 22.5. Hedehøg 1, Sorthovedet Måge 1, Hvidvinget Terne 1, 19.-21.6. Sort Stork 1, 19.7., 2.9. Rovterne 1.

2018

30/3 Sortstrubet Bynkefugl 1, 5/5 og 19/5 Hvid Stork 2, 24/5 Hvidvinget Terne 1, 4/6 Sortterne 1, n 25/8 Enkeltbekkasin 1.

2019

17.7. Vagtel 1, 7.9. Odinsbane 1.

2020

16.4. Kejsjørn 3-4K, 21.4. Damklire 1, 26.5. Sorthovedet Måge 2 og Hvidvinget Terne 5, Rovterne 1 den 18.7.

Almindeligt forekommende fuglearter på Nyord enge er Skarv, Fiskehejre og Troldand hele året, Sædgås og Blisgås i vinterhalvåret, Hvinand og Stor Skallesluger, Spurvehøg, Duehøg, Hvepsevåge og Fiskeørn i trækperioden, Musvåge, Rød Glente og Tårnfalk hele året, Rørhøg i sommerhalvåret, Blå Kærhøg i vinterhalvåret, Svartbag, Rovterne og Dværgterne, Islandsk, Temminck's og Krumnæbbet Ryle, Sortklire, Hvidklire, Svaleklire, Tinksmed, Mosehornugle, Sanglærke, Engpiber, Land-, By- og Digesvale, Hvid Vipstjert, Nordlig Gul Vipstjert, Stenpikker, Bynkefugl, Sortstrubet Bynkefugl, Sjagger, Vindrossel, Ringdrossel, Rørsanger, Sivsanger, Kærsanger, Skægmejse, Rødrygget Tornskade i sommerhalvåret, Stor Tornskade i vinterhalvåret, de seneste år Husskade som ellers er meget sparsom på Møn, Stær (store flokke i efteråret), Skovspurv, Grønsisken, Stillits, Grønirisk, Bjergirisk, Gulspurv, Rørspurv og Snespurv.

G. PÅVIRKNING AF FUGLENE I YNGLESÆSONEN:

Vejrforholdene gennem optællingsperioden i 2010'erne har været præget af milde vintre, hvor både Grågæs og Viber har været i området de fleste måneder sammen med Stære. Vejret i yngleperioden har haft svingninger med såvel store nedbørsmængder som længerevarende tørre perioder, hvor de vandfyldte render og loer er tørret ud allerede i starten af juni. Stigende temperaturer på grund af klimaændringer kan have en indflydelse på ynglefuglenes succes i fremtiden.

Klimaændringer kan muligvis også påvirke forholdene på engene gennem hyppigere højvande og oversvømmelse af øen.

Sammenhængen mellem ynglesucces og prædation er set tydeligt efter systematisk beskydning af Ræv, som har betydet sæsoner med store antal Klyder og Måge-Terrefugle. Desværre er der nu flere observationer af Husmår på engene.

Kragefuglenes og de store mågers indgreb i ungebstanden er reduceret i takt med den større mængde forældrefugles evne til forsvar af unger, især hos Vibe og Rødben.

Ræv nedlagt på engene 2013.

Havørn er en potentiel prædator på strandengene, men byttesøgning foregår i ynglesæsonen for langt de fleste ørnes vedkommende over de lave vandområder mellem Nyord og Ulvshale.

Det har også været imødeset med spænding, om ynglende Vandrefalk på Mønbroen kunne være en øget trussel for strandengsfuglene, men observationerne viser, at der ses færre Vandrefalke jage i yngleperioden end i vinterhalvåret, og meget negative undersøgelser af Vandrefalkes påvirkning af strandengsfugle fra bl.a. Tipperne ser ikke ud til at have lignende indflydelse på de positive yngletal fra Nyord.

På et plejemøde 26.10.1997 med deltagelse af Storstrøms amt og dets optæller, Fugleværnsfonden og dens optællere, forpagteren af kvæg, og repræsentanter for Ornis Consult blev det besluttet at bibeholde udsætning i inder-, mellem-, og yderfold hhv. ca.1.juni, ca.1. juli og ca.1. september, samt høslet i yderfoldene ca. 15. juli. Det blev konkluderet, at denne praksis nøje burde følges (dog ikke af hvem), inden andet skulle sættes i gang, og det har vist sig, at der de senere sæsoner er udsat kvæg i op til 2 uger inden 1. juni, og at foldene er udvidet til også at omfatte kystzonen med tagrørsvækst. Begrundelserne skulle være, at det vil bidrage til lettere adgang for ynglefugle med ungekuld at komme ud til den sikrere vandzone.

Til forskel fra sæsonerne op gennem 1990'erne er der tilsyneladende ikke noget fast system i udsætningerne af kvæget længere, og de græssende køer breder sig hurtigt ud over alle engarealerne.

Jeg har svært ved at bedømme virkningen for ynglefuglene, men kan kun observere generelle indtryk: Det virker som om afgræsningen ikke giver nogen nævneværdig variation på arealerne, dvs. arealer med tættere græsning som tilgodeser visse arter. Og arealer med sparsom græsning som tilgodeser andre arter.

Generelt ser det dog ud til, at vilkårene for strandengsarter som Vibe, Rødben og Strandskade opfylder ynglefuglenes behov for tilpas afgræsning.

Fred og idyl på engene i maj 2018.

Forstyrrelse og færdsel på engene er indskrænket til et niveau, der ikke ser ud til at påvirke fuglenes ynglesucces i noget omfang.

Der er i perioder nogen arbejds kørsel, men som regel ikke af varighed over flere dage. Tilsyn med kreaturer og hegn er ligeledes af kort varighed og holder ikke yngleparrene borte fra rederne i længere perioder.

Der er meget få eksempler på færdsel og forstyrrelse i yngletiden af folk uden ærinde på arealerne. Enkelte turister kommer med mellemrum et stykke ud på engene, men som regel kun en kortere distance. Af øvrige eksempler er en fuglefotograf, der i længere tid opholdt sig bl.a. i nærheden af Klyde-kolonien og fik alle fuglene på vingerne, inden jeg fik ham kaldt tilbage. Et andet eksempel var to unge tyskere, der havde slået lejr ved kysten mod Ulvshale Løb på en kajaktur.

Kajakroere på Nyord i yngletiden 2015.

Fotograf på engene i yngletiden 2014.

H. SAMLET VURDERING AF FORHOLDENE PÅ NYORD ENGE 2008-2020:

Som nævnt i de to foregående opsamlingsrapporter 1982-1996 og 1997-2007 vil det altid være forbundet med stor usikkerhed at skulle påvise præcise årsager til op- eller nedgange i ynglefuglebestandene på strandenge, da der er mange og komplicerede faktorer, der påvirker tilgangen af potentielle ynglefugle og deres succes.

Betragter man udviklingen over hele perioden fra 1982 – 2020 noterer man sig en tidlig periode med ret store yngletal hos de markante karakteristiske strandensarter som Spidsand, Skeand,

Ederfugl, Strandskade, Klyde, Brushøne, Dobbeltbekkasin, Stor Kobbersneppe, Hættemåge, Stormmåge og Sølvmåge.

Den store tilbagegang for flere af disse arter, for nogen på grænsen til total udryddelse, har nok ikke kun lokale årsager, men skal ses i sammenhæng med den generelle udvikling i vilkårene for strandensfugle i landbrugslandskaberne i Danmark og Nordeuropa.

Senest skal også faktorer som klimaændringer med temperaturstigninger indregnes, hvor det er forudsagt, at nogle arter vil skifte til andre klimazoner i Nordeuropa og Skandinavien.

Ser man så specifikt på perioden 2008-2020 er der især i den sidste del af perioden flere positive forhold for ynglefuglene på Nyord enge.

Det store antal ynglende Viber, Rødben og Strandskader gør Nyord til et af de vigtigste områder for strandensfugle i Østdanmark, hvilket dog skal ses i forhold til den reducere af disse arter i de danske landbrugsområder, hvor et område som Nyord nu ligger som en naturoase i et ellers fattigt ørken-landbrugsland.

Til gengæld ser det bekymrende ud for de karakteristiske strandensarter som Spidsand, Atlingand, Engryle, Brushøne, Dobbeltbekkasin og Stor Kobbersneppe.

Fremtiden vil vise, om biodiversiteten på Nyord enge kan bevares. Det bliver opgaven for de naturforvaltende myndigheder, organisationer og øvrige involverede i den næste årrække.

Sølvhejre på Nyord enge 2008-2020.

November 2022

Niels Peter Andreasen
Ulvshalevej 333 A
4780 Stege

Tlf. 55 81 85 18

E-mail: npa.ulvshale@mail.tele.dk